

โครงการสำรวจข้อมูลพื้นฐานแรงงานเด็กในพื้นที่เป้าหมาย

จังหวัดสมุทรสาคร สุราษฎร์ธานี สงขลา และนครศรีธรรมราช

**BASELINE SURVEYS ON CHILD LABOUR IN SELECTED AREAS AROUND
SAMUT SAKHON AND SOUTHERN PROVINCES IN THAILAND
(SURAT THANI, SONGKHLA AND NAKHON SI THAMMARAT)**

สรุปข้อค้นพบจากการสำรวจและวิจัย

(ฉบับแปลอย่างไม่เป็นทางการ)

SUMMARY OF FINDINGS

(Non- Official Translation)

ILO-IPEC/THAILAND

โครงการแก้ไขปัญหาค่าจ้างแรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายในอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเล โดยโครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการแก้ไขปัญหาค่าจ้างแรงงานเด็ก องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO/IPEC) นั้น ได้เริ่มต้นดำเนินการในเดือนมกราคม 2554 โดยมีวัตถุประสงค์หลักสามประการ คือ 1) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางนโยบายระดับประเทศ และกรอบการดำเนินงานเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กไทย เด็กข้ามชาติและเด็กที่ไร้สัญชาติ ในด้านการคุ้มครองแรงงาน การศึกษา การจ้างงานและความคุ้มครองทางสังคม 2) ส่งเสริมให้สถานประกอบการทุกแห่งในอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเล ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานของประเทศและมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับโดยจัดทำแนวทางการปฏิบัติการใช้แรงงานที่ดี (Good Labour Practices หรือ GLP) และ 3) ช่วยเด็กไทยกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงและเด็กต่างชาตินี้ รวมทั้งครอบครัวในพื้นที่อุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเลให้สามารถเข้าถึงการศึกษา ความคุ้มครองทางสังคมและบริการอื่น ๆ รวมทั้งบริการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากผลการสำรวจและวิจัยของโครงการ ILO/IPEC โครงการที่ผ่านมา “Support to National Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour” แสดงให้เห็นว่า แรงงานเด็กในอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเลในพื้นที่ จ.สมุทรสาคร นั้น ยังคงมีอยู่ทั้งในรูปแบบแรงงานบังคับ แรงงานเสมือนทาส หรืองานที่เทียบคู่ไปกับผู้ใหญ่ ทั้งที่อายุถึงเกณฑ์กฎหมายกำหนด และต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด รวมไปถึงการทำงานอันตรายหรืองานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความปลอดภัย เช่น งานยกของหนัก หรือการทำงานในระยะเวลาที่นานเกินกฎหมายกำหนด

แรงงานเด็กที่พบได้มากนั้นส่วนใหญ่เป็นแรงงานเด็กต่างชาตินี้ทำงานในอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเลใน จ.สมุทรสาคร อย่างไรก็ตามแรงงานเด็กที่เป็นคนไทยยังคงพบได้ในจังหวัดทางภาคใต้ คือ สุราษฎร์ธานี สงขลา และนครศรีธรรมราช ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคอุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การเดินเรือ การจำแนกปลา การจับปลา การแปรรูปอาหารทะเล และอุตสาหกรรมแปรรูปกุ้งและอาหารทะเลต่าง ๆ นอกจากนี้ แรงงานเด็กยังสามารถพบได้ในภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น การเกษตร การก่อสร้าง และการบริการ

ในส่วนของปัจจัยที่นำไปสู่การใช้แรงงานเด็กนั้น มีความแตกต่างกันระหว่างเด็กต่างชาติดกับเด็กไทย เนื่องจากอุตสาหกรรมกุ้งจัดว่าเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมส่งออกของไทยที่มีความจำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมาก ดังนั้นจึงมีแรงงานต่างชาติจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า กัมพูชา และลาว จำนวนมากเข้ามาทำงาน ทั้งนี้ เนื่องจากความต้องการจำนวนแรงงานสูง ประกอบกับแรงงานไทยส่วนใหญ่มักปฏิเสธที่จะทำงานนี้ เพราะเป็นงานที่ค่าแรงต่ำ และเป็นงานที่สกปรก ในขณะที่แรงงานต่างชาติสามารถทำงานได้ทุกอย่างที่สามารก่อให้เกิตรายได้มากกว่าการทำงานในประเทศบ้านเกิดของตน อุตสาหกรรมกุ้งและอาหารทะเลส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยแรงงานต่างชาติเหล่านี้ในการดำเนินกิจการ

อย่างไรก็ตาม แรงงานต่างชาติและครอบครัวมักถูกเอาเปรียบ บีบบังคับ มีความเสี่ยงที่จะถูกส่งกลับประเทศ และ มี ก า ร ใ ช้ แร ง ง า น ใ ป ใน ท า ง ที่ ผิด น อ ก จ า ก นี้ เด็กชาวต่างชาติที่มากับครอบครัวมักไม่ได้รับโอกาสให้เข้าถึงระบบการศึกษาเพราะรายได้ต่ำของครอบครัว (ปัจจุบัน แร ง ง า น ขี้ น ต่ า อ ยู่ ที่ 300 บาท ต่อ วัน) ซึ่งทำให้ครอบครัวชาวต่างชาติเหล่านี้มักจะให้บุตรหลานตนเองช่วยทำงานแบ่งเบาภาระมากกว่าที่จะสนับสนุนให้ไป ร ี ย น ส ำ ห รั บ ชุ ม ช น ก น ใ ท ย นั น แรงงานเด็กส่วนใหญ่ที่ทำงานในสภาพการทำงานและสิ่งแวดล้อมที่อันตรายจะอยู่ในช่วงอายุ 15 – 17 ปี มากกว่าเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี เนื่องจากการศึกษาที่ครอบคลุมในเด็กไทย นอกจากนี้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายยังสามารถพบได้ในอุตสาหกรรมประมงซึ่งตามชนิดของงานแล้วถือว่าเป็นงานอันตรายสำหรับเด็ก

การสำรวจวิจัยในเรื่องของแรงงานเด็กในประเทศไทยนั้นยังถือว่าขาดแคลน ทั้งนี้รวมไปถึงการประเมินหรือคาดการณ์จำนวนแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมกึ่งและอาหารทะเลที่ยังไม่ได้มีการปรับ บ ใ ห้ เ ป็ น ปี จ ุ บั น ใน ส่วนของการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญหรือตามความสะดวก (convenience sampling) มากกว่าที่จะทำการสุ่มตัวอย่าง (random sampling) จากตัวแทนประชากร และ มัก จะ มี จ ำ น ว น ผู้ ด อ บ แ บ บ ส ำ ร ว จ เ พ็ ย ง เล็ ก น ี ย เ พ ร า จะ นั น เพื่อให้ทราบถึงตำแหน่งที่ตั้งและสภาพของเด็กที่ทำงาน การศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐานจึงได้จัดทำขึ้นโดย ILO – IPEC ประเทศไทย ในช่วงต้นปี 2555 ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมงานโครงการของ ILO – IPEC ซึ่ง จะ ช ่วย ใน ก ำ ร ก ำ น ค ฎ ฑ ิ น ที่ ฎ ม ศ าส ต ร ์ ที่ จะ เ ข้ า ใ ป ค ำ เ นื น โ ค ร ง ก ำ ร และ ช่วย ให้ ท ร า บ ถึง ส ภา พ โ ด ย พื้ น ฐ า น ของ ภา ค อุต ส า ห กร ร ม ที่ เกี ย ว ข ี อ ง รวมถึงความหนาแน่นของจำนวนแรงงานเด็ก โดยเน้นไปที่ Value chain และจังหวัดที่ครอบคลุม

วัตถุประสงค์ของการสำรวจ

- เพื่อ นำ ข ้อมูล ที่ ใ ด้ ม ำ ใ ช้ ใน ขั น ต อ น เ ต รีย ม โ ค ร ง ก ำ ร ซึ่งช่วยในการระบุตำแหน่งที่ตั้งของผู้ได้รับผลประโยชน์
- เพื่อให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานการณ์แรงงานเด็ก เพื่อใช้สำหรับการติดตาม/ตรวจสอบผลของการดำเนินกิจกรรม
- เพื่อเสริมสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแรงงานเด็กภายในประเทศ

วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปัจจัย ส ำ ห ต ุ และ ตัว แปร ที่ น ำ ใ ป สู่ ก ำ ร ใ ช้ แร ง ง า น เ คี ก ใน อุต ส า ห กร ร ม นี้ สภาพแวดล้อมที่ทำให้เด็กมีความเสี่ยงเข้าสู่การเป็นแรงงานเด็กโดยเฉพาะในอุตสาหกรรมประมง รวมถึงความเข้าใจในเรื่องของตัวแปรทางสังคม เศรษฐกิจ ตลาดแรงงาน และปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวรวมถึงชุมชนนั้น ๆ เข้าทำงานในอุตสาหกรรมนี้

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

จุดเริ่มต้นของโครงการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแรงงานเด็ก (Child labour) ในอุตสาหกรรมกึ่งและแปรรูปอาหารทะเลได้เริ่มดำเนินการช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงสิงหาคม พ.ศ. 2555 โดยทางโครงการได้เลือกพื้นที่เป้าหมายทำการสำรวจและวิจัย คือ จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดทางภาคใต้-สุราษฎร์ธานี สงขลา และนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมต่อเนื่องกับการแปรรูปกึ่งและอาหารทะเลอย่างหนาแน่น กลุ่มเป้าหมายที่ทางทีมวิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในครัวเรือนคือเด็กที่มีอายุ 5-17 ปี ในพื้นที่เป้าหมาย (ซึ่งจะรวมอุตสาหกรรมอื่น ๆ ด้วยในการสำรวจ)

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) ได้ถูกรับเลือกให้ดำเนินการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในแรงงานเด็ก โดย TDRI สำรวจเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจ (Economically active children) ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครและสุราษฎร์ธานี ในขณะที่ ม.อ. ศึกษาปัญหาเหล่านี้ในพื้นที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดนครศรีธรรมราช

TDRI และ ม.อ. ได้ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานและแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมกึ่งและแปรรูปอาหารทะเล และรวมไปถึงภาคอุตสาหกรรมหลักอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานเด็กด้วย งานวิจัยนี้เป็นการสำรวจข้อมูลรายครัวเรือน (Sample household-based survey) ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิที่ถูกเก็บรวบรวมโดยใช้เครื่องมือวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) อย่างไรก็ตามสำหรับทั้งสองสถาบันการวิจัยมีวิธีการสำรวจและการใช้เครื่องมือวิจัยที่แตกต่างกันบ้าง แต่รูปแบบจำกัดความของทั้งคู่ที่นำมาใช้นั้นเกี่ยวข้องกับ “เด็กที่ทำงาน (children in employment)” หรือ “เด็กที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (children engaged in economic activities)” โดยอ้างอิงถึงคำจำกัดความสากลในเชิงสถิติที่เกี่ยวข้องกับแรงงานเด็ก (the international definitions on Statistics concerning child labour)

ในจังหวัดสมุทรสาครและสุราษฎร์ธานี ทีมวิจัย TDRI ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ในการแบ่งเขตอุตสาหกรรมและกำหนดพื้นที่ตัวอย่างโดยเน้นพื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมกึ่งและอาหารทะเลหนาแน่นเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจ นักวิจัยจะสำรวจจำนวนเด็กทุกครัวเรือนในพื้นที่ตัวอย่างที่ถูกกำหนด รวมทั้งสัมภาษณ์พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ยังมีการสนทนากลุ่มเพื่อหาข้อมูลกับพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กกลุ่มเป้าหมาย และมีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนจากภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน

ส่วน ของ ใน จั ง ห ว ัด น ค ร ศ ร ี ธ ร ร ม ร าช แ ละ ส ง ข ล ำ น ั้น ทีมวิจัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้ดำเนินการสำรวจครัวเรือน โดยแบ่งการสำรวจและวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นแรกทำการคัดเลือกทุกครัวเรือนในหมู่บ้านตัวอย่างที่กำหนด (Listing exercise) เพื่อค้นหาครอบครัวที่มีเด็กที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ และจากนั้นครัวเรือนเหล่านั้นจะถูกสำรวจโดยวิธีการสัมภาษณ์เด็กทำงานและผู้ปกครองของพวกเขา นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์ในเชิงลึกกับผู้แทนจากภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งจะช่วยให้ทีมวิจัยได้รับความคิดเห็นในมุมมองของชุมชนที่เกี่ยวข้องการใช้แรงงานเด็ก

ทีมวิจัยทั้งสองได้ดำเนินการการสำรวจพื้นที่ 12 อำเภอ ใน 4 จังหวัด เพื่อเก็บตัวอย่างข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจที่มีอายุระหว่าง 5 -17 ปี จากการสำรวจทั้งหมด 7,396 ครัวเรือนอาศัยอยู่ใน 111 หมู่บ้านตัวอย่างที่กำหนด พบสมาชิกครัวเรือนทั้งหมด 47,839 คน ในจำนวนนี้มีเด็กอายุ 5-17 ปี จำนวน 8,327 คน ที่ โดยทีมวิจัยได้ทำการสำรวจค้นหาเด็กทำงานในเชิงเศรษฐกิจโดยการเดินสำรวจทุกครัวเรือนในพื้นที่ตัวอย่างเพื่อพูดคุยสอบถามเด็ก ๆ เหล่านั้นว่ากำลังศึกษาอยู่หรือทำงาน ซึ่งจัดเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยในพื้นที่ตัวอย่างนี้ โดยมีเป้าหมายเพื่อ

- ประเมินการจำนวนเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจหรือเด็กที่อยู่ในการทำงาน
- ประเมินการจำนวนแรงงานเด็ก
- ประเมินการจำนวนครัวเรือนที่มีเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจ และ
- ศึกษาสาเหตุ ปัจจัย และตัวแปรที่ทำให้เด็กเข้าไปอยู่ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

เครื่องมือวิจัย

แบบ ส อ บ ถ ำ ม คู่ มี อ
และแนวความคิดขั้นพื้นฐานที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ถูกนำมาปรับใช้โดยใช้มาตรฐานและคำแนะนำจาก ILO - IPEC ซึ่งในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพนี้จะอ้างอิงวิธีการประเมินค่าซึ่งพัฒนาโดยความร่วมมือของ ILO-IPEC และ UNICEF

1. แบบฟอร์มการรวบรวมรายชื่อ, Q1: แบบสอบถามที่ใช้สำหรับการรวบรวมรายชื่อครัวเรือน จัดทำขึ้นเพื่อใช้สัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวที่อยู่ในพื้นที่ที่ถูกคัดเลือก นอกจากนี้แบบสอบถามนี้ยังถูกนำมาใช้เพื่อรวบรวมรายละเอียดของแต่ละครัวเรือน เพื่อสำรวจค้นหาครอบครัวที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีที่ทำงานหรือเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
2. แบบฟอร์มการแจกแจง, Q2-Q3: Q2:
แบบสอบถามสำหรับเด็กที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจถูกนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลในส่วนอายุ เพศ การศึกษา ปัจจัยแวดล้อมในการทำงาน ชั่วโมงการทำงาน ความเจ็บป่วย เป็นต้น สำหรับ Q3 นั้นจะเป็นแบบสอบถามสำหรับผู้ปกครองเด็ก ซึ่งใช้ในการเก็บข้อมูลของเด็กที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ

รวมไปถึงข้อมูลทางเศรษฐกิจของครอบครัว และแนวคิดหรือทัศนคติของผู้ปกครองที่มีต่อประเด็นการใช้แรงงานเด็ก

3. คำแนะนำสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก, Q4-Q5: ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของตัวบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริการหรือการช่วยเหลือเด็กที่เกี่ยวข้องหรือถูกว่าจ้างในกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ จะถูกรวบรวมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบฟอร์ม Q4 สำหรับหน่วยงานหรือสถานประกอบการ และ Q5 สำหรับองค์กรอื่น ๆ และตัวบุคคล (สำหรับ มอ. เท่านั้น)

สุดท้ายนี้ การกำหนดนิยามของเด็กทำงานในทางวิชาการ ซึ่งเด็กทำงาน (Working children) หมายถึง “เด็กในภาคการจ้างงานการทำงาน (Children in employment)” หรือ “เด็กที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ (Economically active children)” ส่วนนิยามคำว่า “แรงงานเด็ก (Child labour)” หมายถึงเด็กที่ทำงานโดยพิจารณาถึง อายุ ชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ และงานนั้นถือว่าเข้าข่ายงานอันตรายหรือไม่ (ทิศทางเดียวกันกับกรอบของการระบุแรงงานเด็กเชิงสถิติที่มีอายุระหว่าง 5 -17 ปี โดยอิงจากมติของการประชุมนักสถิติแรงงานระหว่างประเทศครั้งที่ 18 - the 18th ICLS Resolution on Statistics concerning child labour)

แผนที่ประเทศไทย

ข้อค้นพบที่สำคัญจากการวิจัย

บทสรุปรายงานนี้แสดงข้อมูลที่พบจากการสำรวจครัวเรือนของทั้งสองรูปแบบจากทีมวิจัยของ TDRI และ มอ. และมีการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างจังหวัดทางภาคใต้ (สุราษฎร์ธานี สงขลา และนครศรีธรรมราช) และสมุทรสาคร แต่ละทีมวิจัยได้มีวิธีการใช้แบบสำรวจที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในพื้นที่ภาคใต้ ทางทีมงานไม่ได้รวมผลสำรวจข้อมูลแรงงานต่างด้าวเอาไว้ ต่างจากจังหวัดสมุทรสาครที่ครอบคลุมทั้งเด็กไทยและเด็กข้ามชาติได้ ซึ่งตารางที่จะแสดงข้อมูลต่อไปนี้จะแสดงถึงข้อมูลอ้างอิงพื้นฐานของมาตรฐานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศสำหรับการทำงานที่ยอมรับได้และการทำงานที่เป็นอันตรายของเด็ก

1. จำนวนเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจ: จากการสำรวจพบว่ามียุวชนอายุ 5-17 ปี ทั้งหมด 8,327 คน อาศัยอยู่ใน 7,396 ครัวเรือน ใน 111 หมู่บ้านตัวอย่าง ภายในช่วงเวลาของการทำแบบสำรวจ ตารางที่ 1 พบว่าเด็กจำนวน 1,016 คนถูกจัดว่าทำงานในเชิงเศรษฐกิจ (Economically active children or working children) และจากจำนวนเด็กที่ถูกจัดว่าทำงานเชิงเศรษฐกิจ มีจำนวน 822 คน จัดว่าเป็นแรงงานเด็ก (child labour) และจากจำนวนแรงงานเด็กทั้งหมด มีจำนวน 368 คนที่ทำงานในสภาพที่อันตราย (Hazardous work) ซึ่งรวมทั้งกลุ่มที่ทำงานตลอดปีและกลุ่มที่ทำงานในช่วงโรงเรียนหยุด

ตาราง 1. สรุปข้อมูลสำคัญสำหรับเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจ

	สมุทรสาคร	จังหวัดทางภาคใต้*	ทั้งหมด
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่สำรวจทั้งหมด	18 612	28 777	47 389
จำนวนเด็กอายุระหว่าง 5 – 17 ปี	2 324	6 003	8 327
จำนวนเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจที่มีอายุระหว่าง 5 – 17 ปี	360	656	1 016
จำนวนแรงงานเด็กทั้งหมด	296	526	822
อัตราความชุกของแรงงานเด็ก (% จากเด็กทั้งหมด)	12.70%	8.80%	9.90%
อัตราความชุกของแรงงานเด็ก จากเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจ)	(% 82.20%	80.20%	80.90%
แรงงานเด็กในงานอันตราย**	168	200	368
แรงงานเด็กในงานอันตราย จากจำนวนแรงงานเด็กทั้งหมด)	(% 46.67%	30.49%	36.22%

Note: * จังหวัดทางภาคใต้ประกอบไปด้วย จังหวัดสุราษฎร์ธานี สงขลา และนครศรีธรรมราช

**ในกลุ่มนี้ไม่ได้รวมถึงงานอันตรายในครัวเรือนโดยไม่มีค่าจ้างในจังหวัดทางใต้ ทั้งนี้ความเข้าใจในคำจำกัดความของคำว่า แรงงานเด็ก แรงงานเด็กในงานอันตราย และงานทั่วไปสำหรับเด็กนั้นสำคัญมากสำหรับการจำแนกแรงงานเด็กในงานอันตราย สำหรับงานวิจัยนี้

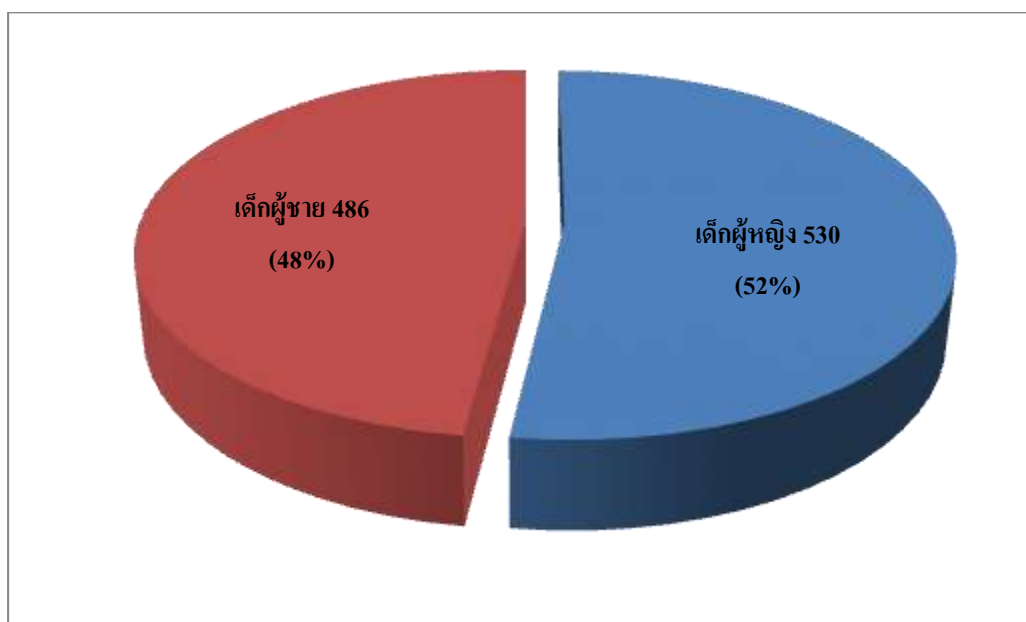
แรงงานเด็กในงานอันตรายจะถูกจำแนกโดยยึดตามคำแนะนำของอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 182 ว่าด้วยเรื่องแรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

2. **สัญชาติ:** ทีมวิจัยในจังหวัดสมุทรสาครสามารถสำรวจครัวเรือนของแรงงานต่างด้าวได้ส่วนหนึ่ง ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่มาจากประเทศพม่าและมีกลุ่มชาติพันธุ์เป็นชาวมอญ ทั้งนี้มีเด็กไทยจำนวน 879 คนที่พบว่าเป็นเด็กทำงานในเชิงเศรษฐกิจจากทั้ง 4 จังหวัดที่ดำเนินการสำรวจนั้น จัดเป็นแรงงานเด็ก 695 คน ส่วนเด็กต่างชาติ มีจำนวนเด็กทำงานในเชิงเศรษฐกิจทั้งหมด 137 คน (ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร) โดยในจำนวนนี้จัดเป็นแรงงานเด็ก 127 คน

3. **อายุ:** จากแบบสำรวจพบว่า มากกว่าครึ่งของเด็กทั้งหมด (594) เป็นเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจที่มีอายุระหว่าง 15-17 ปี (คิดเป็นร้อยละ 52) ในขณะที่อายุเฉลี่ยของเด็กในจังหวัดนครศรีธรรมราช และสงขลา เริ่มต้นทำงานด้วยอายุเพียง 11 ปี ในขณะที่จังหวัดสมุทรสาคร และสุราษฎร์ธานีพบว่า เด็กเริ่มทำงานในช่วง อายุ 12 ปี นอกจากนี้ อายุเฉลี่ยของเด็กทำงานจะอยู่ที่ 14 ปี สำหรับ เด็กผู้หญิง และ 10 ปี สำหรับเด็กผู้ชาย

4. **เพศ :** โดยภาพรวมนั้นพบว่ามีเด็กผู้หญิงที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจและทำงานอันตรายมากกว่าเด็กผู้ชายเล็กน้อย จากผลการสำรวจพบว่ามีเด็กผู้ชายทำงานมากกว่าเด็กผู้หญิงในจังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลา แต่ในจังหวัดสมุทรสาคร และสุราษฎร์ธานีนั้น พบเด็กผู้หญิงทำงานมากกว่าเด็กผู้ชายในช่วงอายุเดียวกัน

รูปที่ 1. เด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจช่วงอายุระหว่าง 5 – 17 ปี จำแนกโดยเพศ

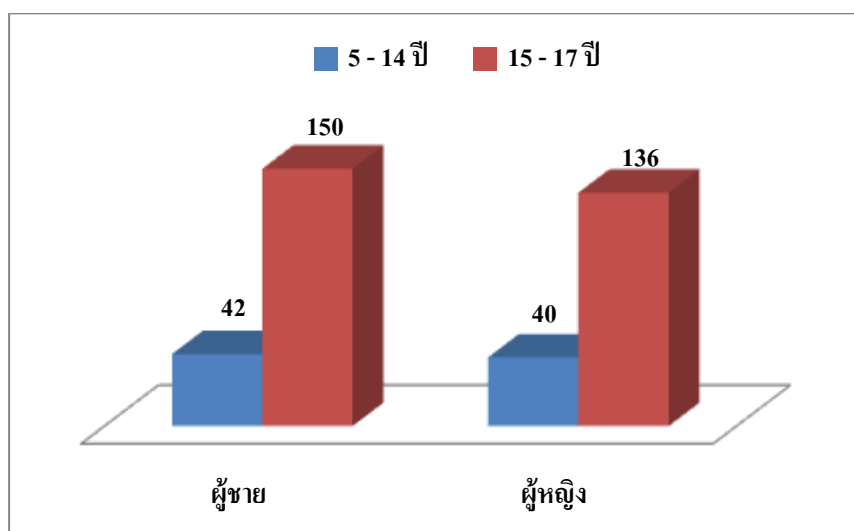

ตาราง 2. จำนวนแรงงานเด็กช่วงอายุ 5 – 17 ปี จำแนกโดยเพศ

เด็กที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ	อายุ (ปี)	เพศ		ทั้งหมด
		ชาย	หญิง	
แรงงานเด็ก	5-14	168	201	369
	15-17	228	225	453
	Total	396	426	822
รวมทั้งสิ้น		486	530	1016

อย่างไรก็ตาม ในจำนวนแรงงานเด็ก 368 คน ในทั้งสองกลุ่มอายุ จำนวนเด็กผู้ชายที่เกี่ยวข้องกับงานอันตรายนั้นมีมากกว่าเด็กผู้หญิงเล็กน้อย (ดูรูปที่ 2)

รูปที่ 2. จำนวนแรงงานเด็กที่จัดอยู่ในงานอันตราย จำแนกโดยเพศและกลุ่มอายุ

5. การเรียนและสถานะการทำงาน: พบว่าเด็กส่วนใหญ่จำนวน 7,155 คนในทั้ง 4 พื้นที่การวิจัย เรียนหนังสือเพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้ทำงาน ในขณะที่จำนวนเด็กที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจมีทั้งสิ้น 1,016 คน โดยในจำนวนนี้มี 672 คนทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย ในขณะที่ 344 คนทำงานอย่างเดียว

ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลา จำนวนของเด็กผู้ชายทำงานที่ออกจากโรงเรียน ในช่วงเวลาของการสำรวจมีจำนวนมากกว่าจำนวนของเด็กผู้หญิงทำงาน ส่วนของในจังหวัดสมุทรสาครและสุราษฎร์ธานี จำนวนของเด็กผู้หญิงทำงานที่ยังมีอายุน้อย (5-12 ปี)

นั้น มี จำนวน มากกว่า เด็กทำงาน ผู้ชาย ในช่วงอายุเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กผู้หญิงส่วนใหญ่ยังต้องช่วยทำงานบ้าน ในขณะที่มีเด็กชายจำนวนน้อยกว่ามากที่ได้รับการคาดหวังให้ช่วยทำงานบ้าน

ตารางที่ 3 จำนวนของเด็กอายุระหว่าง 5 – 17 ปี จำแนกโดยสถานะการเรียนและสถานะการทำงาน

รูปแบบของกิจกรรม	ไทย	ต่างด้าว	ทั้งหมด	%
เรียนหนังสือ	7 010	145	7 155	85.9
เรียน และ ทำงาน	655	17	672	8.1
ทำงานอย่างเดียว	221	123	344	4.1
ไม่ได้เรียน และทำงาน	99	57	156	1.9
ทั้งหมด	7 985	342	8 327	100

เหตุผลของการออกจากการเรียน

ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา จากเด็กทั้งหมด 145 คน ที่ตอบคำถามเมื่อขอให้เลือกจากสาเหตุทั้งเก้าเหตุผลในการออกจากรโรงเรียน พบว่ามีเด็ก 77 คน (ร้อยละ 53) ตอบว่าพวกเขาไม่ต้องการที่จะศึกษา เด็ก 59 คน (ร้อยละ 41) ตอบว่าต้องทำงานที่จะได้รับรายได้ เด็ก 52 คน (ร้อยละ 40) ตอบว่าไม่มีเงินค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อ เด็ก 26 คน (ร้อยละ 18) ต้องช่วยทำงาน/ธุรกิจของครอบครัว และเหตุผลอื่นๆ เช่น มีความพิการหรือเจ็บป่วย (9 คน) ครอบครัวไม่อนุญาต (3 คน) มีปัญหากับโรงเรียน (2 คน) โรงเรียนห่างไกลจากบ้านเกินไป (1 คน) หรือไม่ได้อธิบายเหตุผล (15 คน)

เด็กชาวไทยและต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาครทั้งหมด 193 คน ตอบว่าร้อยละ 23.29 ไม่ต้องการที่จะไปโรงเรียนเพราะพวกเขามีความยากลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ร้อยละ 12.85 ย้ายตามครอบครัว และจากเด็กทั้งหมด 19 คนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าร้อยละ 17.63 ย้ายตามครอบครัว และร้อยละ 12.63 ที่มีปัญหาครอบครัว

เด็กข้ามชาติและการศึกษา

มีงานวิจัยหลายชิ้นกล่าวถึงสถานการณ์ของเด็กต่างชาติด้านการศึกษาที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ลงทะเบียนเรียนในโรงเรียนของรัฐ ทั้งที่นโยบายของรัฐบาลในปี พ.ศ. 2548 มีการเปิดเสรีและตระหนักถึงสิทธิในการศึกษาของเด็กทุกคน อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติหลายโรงเรียนยังคงไม่สามารถให้เด็กข้ามชาติเข้าถึงได้ ด้วยเหตุผลหลายประการ รวมถึงความกังวลของสถานศึกษาในประเด็นที่บางครอบครัวยังไม่ได้รับอนุญาตให้อาศัยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

น ป ร ะ เ ท ศ ต ล อ ด จ น อู ป ส ร ร ค ต้า น ภ า ข า
และความไม่เต็มใจของโรงเรียนที่จะตอบสนองความต้องการของนักเรียนต่างชาติ

ผลการวิจัยจาก TDRI ในจังหวัดสมุทรสาครซึ่งรวมแรงงานข้ามชาติในแบบสำรวจครัวเรือนพบว่าแรงงานเด็กข้ามชาติมักจะไม่ได้เรียนหรือออกจากโรงเรียนเพื่อทำงานช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง พ่อแม่ของเด็กบอกว่าพวกเขาไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา อีกทั้งพวกเขายังเชื่อว่าการทำงานจะทำให้อนาคตของเด็กสดใสมากกว่าที่จะไปโรงเรียน

6. สาเหตุของการทำงาน: พบว่าเด็กส่วนใหญ่ (ทั้งเด็กไทยและเด็กต่างชาติ) ที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ เห็นว่าการที่พวกเขาทำงานจะสามารถช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว เช่น การช่วยให้พ่อแม่ของพวกเขาในธุรกิจครัวเรือน

สำหรับเด็กต่างชาติ การขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษานั้นทำให้มีทางเลือกน้อยและต้องไปทำงาน เด็กข้ามชาติและผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่ให้สัมภาษณ์มักไม่ได้ตระหนักถึงสิทธิในการได้รับการศึกษาในประเทศไทย การวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่าเด็กต่างชาติบางส่วนดำเนินชีวิตด้วยตัวเอง พวกเขามาเมืองไทยเพื่อทำงาน บางคนบอกว่าขาดโอกาสในการทำงานหรือเกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทำให้ครอบครัวของพวกเขาตกอยู่ในสถานการณ์ที่เลวร้ายมาก นอกจากนี้ยังมีแรงงานเยาวชนที่หางานโดยใช้นายหน้า (ในจังหวัดสมุทรสาคร) ซึ่งทำให้พวกเขาเป็นหนี้จากค่าบริการจัดหางาน

7. เศรษฐกิจในครัวเรือน :
จากการสำรวจรายได้ของครัวเรือนในจังหวัดสมุทรสาครและสุราษฎร์ธานีอยู่ในช่วง 10,001 - 20,000 บาท ต่อเดือน ส่วนข้อมูลด้านรายได้จากการสำรวจครัวเรือนจำนวน 500 แห่งในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดสงขลา พบว่ารายเฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ 11,671 บาทต่อเดือน (โดยเฉลี่ย มี 2 คน ที่มีรายได้ และอีกสามคนเป็นสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่มีรายได้)

จำนวนรายรับต่อเดือนในแต่ละเดือนเพียงพอหรือไม่?

จากการสำรวจครัวเรือน สถานการณ์ทางการเงินในครัวเรือนสามารถแบ่งออกได้เป็นสามประเภท:

กลุ่มที่ 1: ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนมีมากกว่ารายได้

กลุ่มที่ 2: รายได้ของครัวเรือนมีมากกว่าค่าใช้จ่าย แต่ไม่เพียงพอสำหรับเงินเก็บ

กลุ่มที่ 3: ครัวเรือนรายได้เกินกว่าค่าใช้จ่าย และมีเงินเพียงพอสำหรับเงินเก็บ

ข้อมูลตัวอย่างสำหรับเด็ก 1,016 คน ที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ (ซึ่งไม่มีข้อมูลของเด็กจำนวน 45 คน) สองในสามของเด็กกลุ่มนี้ (747 คน หรือร้อยละ 73.52) จัดอยู่ในกลุ่มที่ 3 ครัวเรือนที่มีรายได้เกินค่าใช้จ่ายและมีเงินเพียงพอสำหรับเงินเก็บ เกือบหนึ่งในห้าของกลุ่ม (172 คน หรือร้อยละ 16.93) จัดอยู่ในกลุ่มที่ 2 ที่มีเงินเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายแต่ไม่พอเก็บ และมีเด็กส่วนน้อย (52 คนหรือร้อยละ 5.12) ที่จัดอยู่ในครัวเรือนที่มีค่าใช้จ่ายมากกว่ารายได้

ตารางที่ 4. สถานการณ์ทางการเงินในครัวเรือน

รายได้และค่าใช้จ่าย	ความถี่	%
ค่าใช้จ่ายมากกว่ารายได้	52	5.12
รายได้ของครัวเรือนมากกว่าค่าใช้จ่าย แต่ไม่เพียงพอสำหรับเงินเก็บ	172	16.93
ครัวเรือนรายได้มีมากกว่าค่าใช้จ่ายและมีเงินเพียงพอสำหรับเงินเก็บ	747	73.52
ทั้งหมด	971	95.57
ไม่มีข้อมูล	45	4.43
ทั้งหมด	1 016	100.00

8. อุตสาหกรรมที่เด็กทำงาน :

การใช้แรงงานเด็กมักจะพบในสถานประกอบการขนาดเล็กที่ไม่ต้องใช้ทักษะขั้นสูงใด ๆ เนื่องจากความต้องการแรงงานที่ไม่มีประสบการณ์ มีปริมาณสูงในจังหวัดทั้งสี่ นายจ้างสถานประกอบการหลายแห่งหันไปใช้แรงงานเด็กเพื่อเติมความต้องการที่ขาด แต่ผู้ประกอบการฟาร์มเพาะเลี้ยงกุ้งที่ได้ให้สัมภาษณ์ชี้ว่าเนื่องจากมีการลงทุนค่อนข้างสูง (มากกว่า 10 ล้านบาท) พวกเขาจะไม่เอาธุรกิจไปเสี่ยงโดยการใช้แรงงานเด็กที่ไม่มีประสบการณ์ ตารางที่ 5 แสดงให้เห็นถึงเด็กที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจในครัวเรือนที่สำรวจในพื้นที่วิจัยทั้ง 4 จังหวัด ทำงานนอกภาคอุตสาหกรรมอาหารทะเลน้อยกว่าในอุตสาหกรรมอื่นเล็กน้อย เด็ก 544 คน (ร้อยละ 54) ทำงานในอุตสาหกรรมอื่น ๆ และมีเด็ก 472 คน (ร้อยละ 46) ทำงานในอุตสาหกรรมอาหารทะเล

ตาราง 5. จำนวนเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมอาหารทะเล และอุตสาหกรรมอื่นๆ

	สมุทรสาคร	จังหวัดภาคใต้	ทั้งหมด
เด็กทั้งหมดที่มีอายุระหว่าง 5 – 17	2 324	6 003	8 327

เด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจที่มีอายุระหว่าง 5 – 17 ปี ทั้งหมด	360	656	1 016
เด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมกุ้งและแปรรูปอาหารทะเล	126	346	472
เด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมอื่นๆ	234	310	544

หมายเหตุ: จังหวัดทางภาคใต้ประกอบไปด้วย จังหวัดสุราษฎร์ธานี สงขลา และนครศรีธรรมราช

ประเภทของสถานที่ทำงาน – ในกลุ่มอุตสาหกรรมกุ้งและอาหารทะเล

ใน งาน อุตสาหกรรมอาหารทะเล นั้น มีความแตกต่างในรูปแบบของสถานที่ทำงานในพื้นที่วิจัยหลักทั้งสองแห่ง การสำรวจพบว่าในจังหวัดสมุทรสาครมีเด็กทำงานที่เกี่ยวกับการแปรรูปสัตว์น้ำเป็นจำนวนมากกว่าเนื่องจากอุตสาหกรรมนี้ถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญในเขตนี้ แต่ในสามจังหวัดภาคใต้พบว่ามีการทำฟาร์มเพาะเลี้ยงกุ้งมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับบริเวณชายฝั่งอื่นๆ ในประเทศไทย

ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าร้อยละ 35 ของเด็กที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจทำงานในอุตสาหกรรมกุ้งและอาหารทะเล ประเภทของสถานที่ทำงานประกอบไปด้วย (1) สถานประกอบการแปรรูปเบื้องต้นขนาดเล็กหรือทำตามบ้าน (Home-based primary processing) ร้อยละ 43 (2) โรงงานแปรรูปสัตว์น้ำ (Processing factories) ร้อยละ 12 (3) สถานประกอบการแปรรูปเบื้องต้น (Primary processing) ร้อยละ 7 และ (4) ห้องแช่แข็งหรือห้องเย็น (Frozen storage) ร้อยละ 7 นอกจากนี้ยังพบเด็กที่อายุน้อยที่สุดทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ในอุตสาหกรรมกุ้ง ซึ่งมีอายุเพียง 14 ปีและทำงานอยู่ในโรงงานแปรรูปสัตว์น้ำ

ประเภทของสถานที่ทำงาน – อุตสาหกรรมอื่นๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลา

พบจำนวนเด็กทั้งหมด 266 คนที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ และมีรายละเอียดต่างๆ กันดังนี้

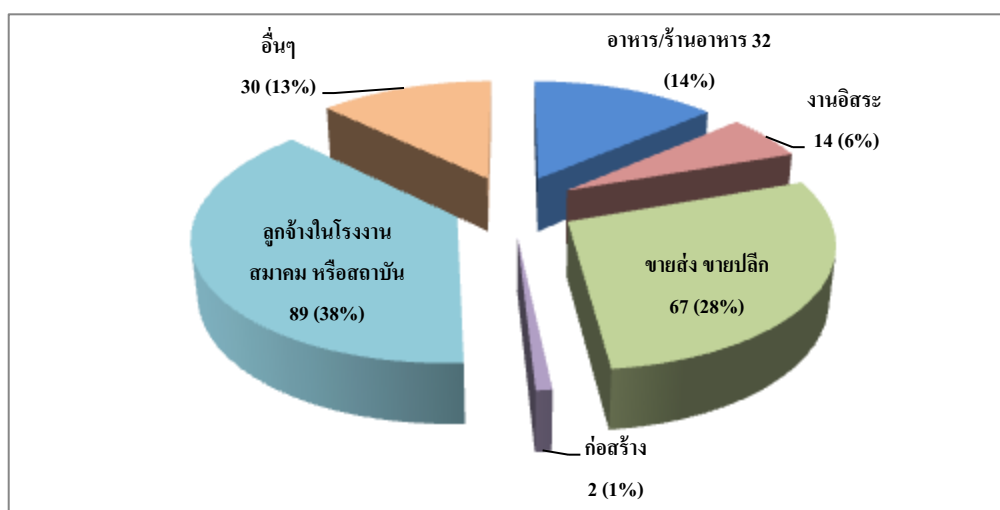
1. จำนวนลูกจ้าง: พบจำนวนเด็ก 68 คน (ร้อยละ 11.5) ทำงานก่อสร้าง (แบกปูนซีเมนต์และอิฐ) ปอกเปลือกหอมแดง กระเทียม แยกผลปาล์ม แยกข้าวเปลือก ส่งมอบรถถังก๊าซ ขั้วรถ ดัดฉลากบรรจุภัณฑ์ และงานอื่น ๆ ที่ได้รับการจ้างวานจากนายจ้าง
2. ค้าขาย: พบจำนวนเด็ก 60 คน (ร้อยละ 10.2) ทำงานกับครอบครัวที่เป็นเจ้าของร้านขายของชำ ขายสินค้าในตลาด ขายเสื้อผ้า และขายเนื้อสัตว์
3. ขายและให้บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม: พบจำนวนเด็ก 46 คน (ร้อยละ 7.8) เด็กส่วนใหญ่ช่วยเหลือธุรกิจอาหารของครอบครัว และให้บริการ รอโต๊ะ และล้างจาน
4. เกษตรและปศุสัตว์: พบจำนวนเด็ก 31 คน (ร้อยละ 5.3) ทำงานเก็บผัก เก็บพริก เลี้ยงแพะ เป็ด และวัว (นม) และแบกปุ๋ย

5. ช่างฝีมือ: พบจำนวนเด็ก 18 คน (ร้อยละ 3.1) ทำงานไถนา เตรียมดิน เป็นผู้ช่วยช่าง ช่างติดตั้ง ช่างกลึง ช่างเชื่อม ช่างไฟฟ้า และช่างทาสี
6. ผู้ช่วยงานครัว: พบจำนวนเด็ก 15 คน (ร้อยละ 2.5) ทำงานในการปรุงอาหาร จัดเตรียมอาหาร และทำขนม
7. งานอื่น ๆ: พบจำนวนเด็ก 16 คน (ร้อยละ 2.7) ทำความสะอาด ชักผ้าและรีดผ้า ซื่อสินค้าที่ใช้แล้ว งานธุรการ งานรักษาความปลอดภัย และลูกค้าสัมพันธ์
8. งานโรงงานเกี่ยวกับสินค้าเกษตร: พบจำนวนเด็ก 8 คน (ร้อยละ 1.4) ทำงานในการผลิตน้ำตาลโตนด แปรรูปน้ำตาลจากปาล์ม และทำไข่เค็ม
9. งานต้องห้ามสำหรับเด็ก: พบจำนวนเด็ก 4 คน (ร้อยละ 0.7) ทำงานในครอบครัวที่เป็นเจ้าของโรงฆ่าสัตว์ สัตว์ปีก และทำงานในห้องสูบบุหรี่ (ที่มีการเล่นการพนัน)

ประเภทของสถานที่ทำงาน - อุตสาหกรรมอื่น ๆ ในจังหวัดสมุทรสาครและสุราษฎร์ธานี

ในจังหวัดสมุทรสาครพบว่า มีเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมอื่น ๆ นอกจากอุตสาหกรรมอาหารทะเล จำนวน 234 คน จากทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 28 ทำงานในโรงงาน และร้อยละ 38 ในอุตสาหกรรมขายปลีกและส่ง

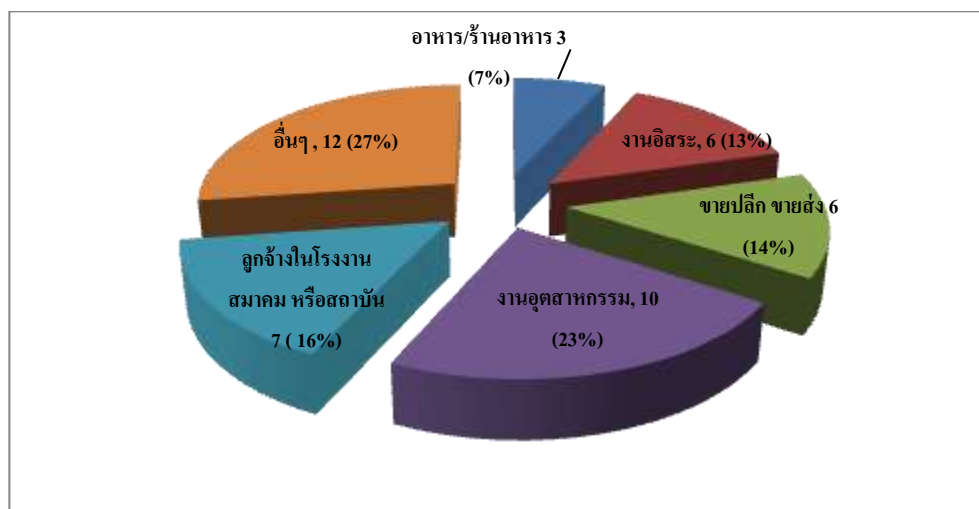
รูปที่ 3.1 จำนวนเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจ แบ่งตามประเภทของอุตสาหกรรมนอกเหนือไปจากอุตสาหกรรมอาหารทะเลในจังหวัดสมุทรสาคร

ที่มา: TDRI

ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีเด็กทำงานที่ทำงานในอุตสาหกรรมอื่นนอกเหนือจากอุตสาหกรรมอาหารทะเล ทั้งหมด 44 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ในอุตสาหกรรมก่อสร้างและร้อยละ 16 ทำงานในโรงงาน

จำนวนเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจแบ่งตามประเภทของอุตสาหกรรมนอกเหนือไปจากอุตสาหกรรมอาหารทะเลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ที่มา: TDRI

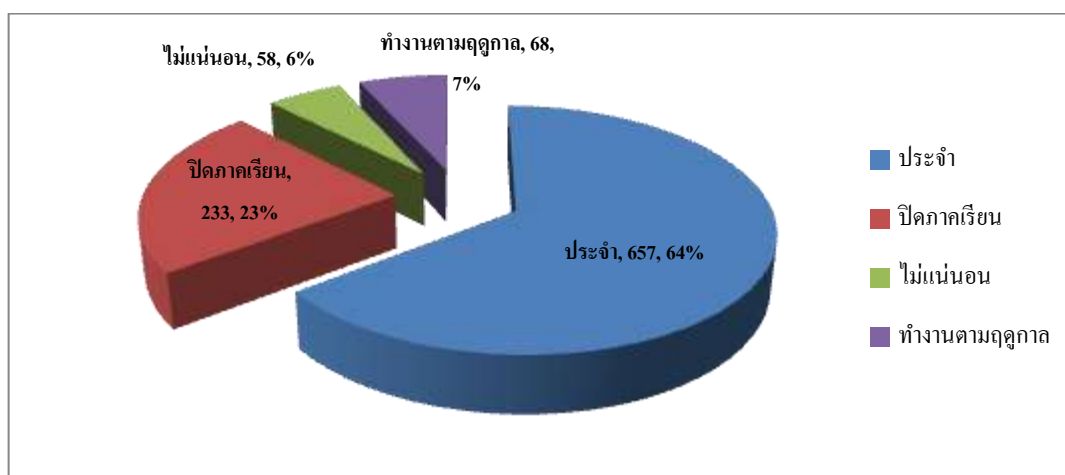
9. สถานะการจ้างงาน: โดยภาพรวมแล้วมีเด็กประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของเด็กที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจทั้งหมด 1,007 คน หรือประมาณ 495 คน ทำงานในบ้านโดยไม่ได้รับค่าจ้าง (unpaid family workers) และในจำนวนที่เท่ากันคือมีเด็ก 495 คน ทำงานเป็นลูกจ้าง (wage labourers/employee type) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างรายวันที่รับค่าแรงตามปริมาณงาน พบในหลาย ๆ อุตสาหกรรม เด็กที่รับจ้างอิสระ (self-employed) พบเป็นจำนวนน้อย ประมาณ 17 คน เด็กทำงานเหล่านี้ส่วนใหญ่มียุ 15-17 ปี ส่วนเด็กที่มีอายุ 5-12 ปี นั้น ส่วนใหญ่ช่วยงานที่เป็นธุรกิจครอบครัว อย่างไรก็ตาม ก็ตาม ตัวเลขของเด็กที่ทำงานในครัวเรือนมีแนวโน้มที่ลดลง ในขณะที่จำนวนเด็กที่ทำงานเป็นลูกจ้างมีมากขึ้นเมื่ออายุของพวกเขาเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 6. จำนวนสถานะการจ้างงานในปัจจุบันของเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจ

กลุ่มอายุ	สถานะการจ้างงาน			ทั้งหมด
	ลูกจ้าง	อาชีพอิสระ/ จ้างงานตนเอง	ทำงานในบ้าน โดยไม่ได้รับค่าจ้าง	
5-12 ปี	47	5	155	207
13-14 ปี	81	5	121	207
15-17 ปี	367	7	219	593
ทั้งหมด	495	17	495	1 007

10. **งานตามฤดูกาล:** พบว่ามี ร้อยละ 64 ของเด็กทำงานในเชิงเศรษฐกิจทำงานประจำ ร้อยละ 23 ทำงานเฉพาะในช่วงปิดภาคเรียน และ ร้อยละ 7 ทำเฉพาะในบางฤดูกาลที่มีผลผลิตเป็นจำนวนมาก ในอุตสาหกรรมกุ้งและอาหารทะเล งานตามฤดูกาลเกี่ยวข้องกับการประมงและการซื้อกุ้ง เนื่องจากเป็นฤดูมรสุม และสินค้าอาหารทะเลที่สามารถทำได้เป็นบางช่วงฤดูเท่านั้น เด็กบางคนต้องทำหลังเลิกเรียน หรือในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์

รูปที่ 4. จำนวนเด็กทำงานเชิงเศรษฐกิจ จำแนกตามฤดูกาล

ชั่วโมงทำงาน

ความพยายามที่จะนับชั่วโมงการทำงานในแต่ละสัปดาห์ เป็นไปได้ค่อนข้างลำบาก เนื่องจากมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ลักษณะงานที่ทำเป็นงานนอกกระบวนที่ไม่มีสัญญาจ้าง และโดยทั่วไปเป็นลูกจ้างรายวัน ลูกจ้างรับเหมาช่วง บางงานเป็นธุรกิจครอบครัวที่มีเวลาทำงานไม่แน่นอน (พบประมาณร้อยละ 50 ของเด็กที่สำรวจ) หรือลักษณะงานที่ทำหลากหลาย แตกต่างกันไปตามแต่พ่อแม่จะให้ทำ นอกจากนี้การประมงชายฝั่งทะเลยังขึ้นอยู่กับสภาพอากาศและสภาพแวดล้อมทางทะเล อย่างไรก็ตามทางนักวิจัยได้พยายามคาดคะเนชั่วโมงการทำงานในแต่ละสัปดาห์

นักวิจัยจากสถาบัน TDRI พบว่า ค่าเฉลี่ยของชั่วโมงทำงานรายสัปดาห์สำหรับเด็กทำงานอยู่ที่ 32.53 ชั่วโมงในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งหมายความว่าครึ่งหนึ่งของพวกเขาทำงานอย่างน้อย 32.53 ชั่วโมงในหนึ่งสัปดาห์ ตัวเลขนี้ดูเหมือนว่าสูงเกินไปสำหรับประเภทของการทำงานที่ 'ปลอดภัย' สำหรับเด็ก ตามกฎหมายของประเทศส่วนใหญ่ที่อิงกับอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 138 กล่าวคือเด็กที่มีอายุ 12/13-14 อาจจะทำงานเบา (Light work) ที่ไม่เป็นอันตรายและไม่เกิน 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ได้ สำหรับงานปกตินั้น เด็กสามารถทำงานได้มากที่สุด 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ สำหรับเด็กที่มีอายุ 5-12 ปี ที่ทำงาน ส่วนใหญ่ทำงานน้อยกว่า 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ การสำรวจพบว่าเด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ทำงาน 3-10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และเด็กที่มีอายุ 13 - 14 ปี

ส่วนใหญ่ทำงาน 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์หรือมากกว่า สำหรับเด็กโตอายุ 15-17 ปี พบว่าทำงานมากกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ งานวิจัยพบชั่วโมงการทำงานที่ยาวที่สุดคือ 90 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ม.อ.) สํารวจระยะเวลาของการทำงานสำหรับกลุ่มเด็กที่ยังเรียนหนังสืออยู่ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้; (1) วันหยุดสุดสัปดาห์ ทำงาน 1-2 วัน (2) ทำทุกวันก่อนหรือหลังเลิกเรียนและวันหยุดสุดสัปดาห์และ (3) ทำงานในช่วงปิดเทอมของโรงเรียนและ มีชั่วโมงทำงานเหมือนกับเด็กที่ทำงานเพียงอย่างเดียว นอกจากนั้น กลุ่มเด็กทำงานเพียงอย่างเดียวสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ได้ 3 กลุ่มดังนี้ (1) มีชั่วโมงทำงานที่ไม่แน่นอน 58 คน (2) ทำงานทุกวัน 47 คน (3) ทำงานหกวันต่อสัปดาห์ 37 คน

ในพื้นที่วิจัยของจังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลานั้น วันทำงานโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 6 ชั่วโมง ไปจนถึง 23 ชั่วโมง แต่วันที่ทำงานยาวที่สุดนั้น อาจจะไม่ทำงานได้เต็มวันหรือทำตลอดเวลา เช่น เด็กที่ทำประมงพื้นบ้านหรือออกจับปลา อาจจะต้องออกจากบ้านในตอนเย็น เพื่อจัดเตรียมอุปกรณ์ และรอให้ปลามาติดเบ็ดที่วางไว้ พวกกลุ่มเด็กเหล่านี้อาจจะกลับมาบ้านในเช้าวันต่อมา สำหรับในอุตสาหกรรมซื้อขายกุ้งนั้น ชั่วโมงของการทำงานนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณ/จำนวนกุ้งที่จับได้ ส่วนเด็กที่ทำงานกับธุรกิจสนุกเกอร์ของครอบครัว ส่วนใหญ่จะทำงานทั้งวัน ในช่วงวันหยุดปิดเทอมและมีเวลาพักเพียง 1 ชั่วโมงในแต่ละวัน

อย่างไรก็ดี ชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ค่อนข้างยากที่จะคำนวณ เพราะชั่วโมงทำงานของงานบางชิ้นไม่สามารถคำนวณได้เนื่องจากความไม่แน่นอนของเวลาที่ใช้ในการทำงาน อีกทั้งยังเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชั่วโมงทำงานได้ไม่มาก ในพื้นที่สำรวจของจังหวัดนครศรีธรรมราชและสงขลา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่อาจเกิดขึ้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนเด็กโดยเฉลี่ยในทุกกลุ่มอายุ จำนวน 437 คน มีชั่วโมงทำงานน้อยกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยของเด็กที่ไปโรงเรียนอยู่ที่ 27 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่เด็กที่เรียนอยู่ในการศึกษานอกระบบทำงาน 43 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และสำหรับผู้ที่ไม่ได้ไปโรงเรียนชั่วโมงการทำงานอยู่ที่ 43 ชั่วโมง อย่างไรก็ตาม แบบสำรวจพบว่า กลุ่มเด็กจำนวน 457 คน มี 84 คน หรือร้อยละ 18 ทำงานมากกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ถึง 48 ชั่วโมง แต่เด็กจำนวน 132 คน ไม่สามารถคำนวณหาจำนวนชั่วโมงทำงานที่แน่นอนได้ (หรือคิดเป็นร้อยละ 56) เป็นลูกจ้างและอีกร้อยละ 38 เป็นเด็กที่ช่วยงานในธุรกิจครอบครัว

11. รายได้ของเด็ก : รายได้เป็นเรื่องยากที่จะคำนวณ เนื่องจากความไม่แน่นอนของการทำงานหรือการใช้แรงงานในแต่ละวัน รวมถึงการทำงานที่คิดค่าแรงเป็นรายชิ้นหรือตามปริมาณงาน เนื่องจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างไม่ได้ลงบันทึกและติดตามเรื่องรายได้อย่างละเอียด หรือ ไม่มีข้อมูลเพียงพอ ตัวอย่าง เช่น การสำรวจในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่ารายได้เฉลี่ยของเด็กที่ทำงาน (ในช่วงเวลาของการสำรวจ)อยู่ที่ 4,223 บาทต่อเดือน ในภาคใต้ (นครศรีธรรมราชและสงขลา) พบว่า เด็ก 30 คนไม่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับรายได้ของตัวเองได้ทุกคน จากการประมาณการอย่างคร่าวๆ พบว่าครึ่งหนึ่งของเด็กทำงานทั้งหมดมีรายได้น้อยกว่า 3,500 บาท ต่อเดือน และมีเพียงร้อยละ 25 ที่มีเงินเดือนมากกว่า 5,000 บาท

ตารางที่ 7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนในกลุ่มเด็กทำงานกำหนดโดยภาคการจ้างงาน

อุตสาหกรรม	สงขลา		สุราษฎร์ธานี		สมุทรสาคร	
	ความถี่	ค่าเฉลี่ย	ความถี่	ค่าเฉลี่ย	ความถี่	ค่าเฉลี่ย
อุตสาหกรรมกึ่งและอาหารทะเล						
ล	123	3 365	23	2 974	124	6 035
อื่นๆ	78	4 054	44	2 433	236	3 270
ทั้งหมด	201	3 632	67	2 619	360	4 223

นอกจากนี้ยังพบว่า (1) ส่วนใหญ่ของเด็กไทย (ร้อยละ 61) ทำงานช่วยในธุรกิจของครอบครัวและไม่ได้รับค่าจ้าง (2) มากกว่าหนึ่งในสามของจำนวนเด็กทำงานที่เป็นคนไทยได้ เป็นพนักงานหรือลูกจ้างและได้รับค่าจ้าง แต่เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานไทยส่วนใหญ่นั้น ค่าจ้างของพวกเขารับถือว่าค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ ครึ่งหนึ่งของเด็กทำงานได้รับเงินต่อเดือน 3,500 บาท หรือน้อยกว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนในช่วงเวลาของการสำรวจอยู่ที่ 3,632 บาท

ตารางที่ 8. ขอบเขตในการระบุแรงงานเด็ก ในเชิงสถิติ ระหว่างอายุ 5 – 17 ปี ตามกรอบของ ระบบบัญชีประชาชาติ (System of National Accounts: SNA)

กลุ่มอายุ	กิจกรรมทั่วไป					เด็กทำงาน เชิงเศรษฐกิจ ทั้งหมด
	กรอบ System of National Accounts : SNA			ไม่ได้อยู่ในกร อบ SNA	จำนวนแร ง	
	งานเบา	งานปกติ	งานในรูปแบบเลวร้าย			

ยี่สิบ						งานเด็กทั้ง	
ไม่ได้เป็นงาน ในรูปแบบที่เล วร้ายที่สุด + มีชั่วโมงการ ทำงานน้อยกว่า 115 ชม.)						หมด	
งานที่ไม่ได้จัดในกลุ่ม มงานในรูปแบบที่เล วร้าย และมี ชั่วโมงการทำงานน้ น้อยกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์)							
งานอัน ตราย							
งานในรูป แบบที่ เลวร้ายที่ สุดที่อยู่ นอกเหนือ องงานอัน ตราย							
ช่วยงานกิจกา รของครัวเรือ นที่มีลักษณะ องงานอันตราย ย							
สมุทรสาคร						296	
5-12	2	9	4	0	14	29	29
13-14	7	12	12	0	20	44	51
15-17	9	48	152	0	71	223	280
ภาคใต้ (สุราษฎร์ธานี สงขลา และนครศรีธรรมราช)						526	
5-12	46	57	26	0	54	183	183
13-14	33	33	40	0	53	126	159
15-17	27	70	134	0	83	217	314
แรงงานเด็กที่มีอายุระหว่าง 5-17 ปี ทั้งหมด						822	
5-12	48	66	30	0	68	212	212
13-14	40	45	52	0	73	170	210
15-17	36	118	286	0	154	440	594
ทั้งหมด						1 016	
อัตราร้อยละ ของแรงงานเด็กอายุระหว่าง 5 – 17 ปี จากการสำรวจ						9.87%	

หมายเหตุ แสดงถึง แรงงานเด็ก ที่ถูกให้เ็นยามตามมติประมุขนักสถิติแรงงานระหว่างประเทศครั้งที่ 18

 กิจกรรมที่ไม่บ่งชี้ว่าเป็นแรงงานเด็ก (Child labour)

12. สภาพแวดล้อมของการทำงานที่เป็นอันตราย (Hazardous Conditions):

แรงงานเด็กในรูปแบบที่เป็นอันตราย หมายถึง งานซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือส่งผลอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัยของเด็ก หรือศีลธรรม อ้างอิงจากอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 182 ว่าด้วยรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก (Worst Forms of Child Labour)

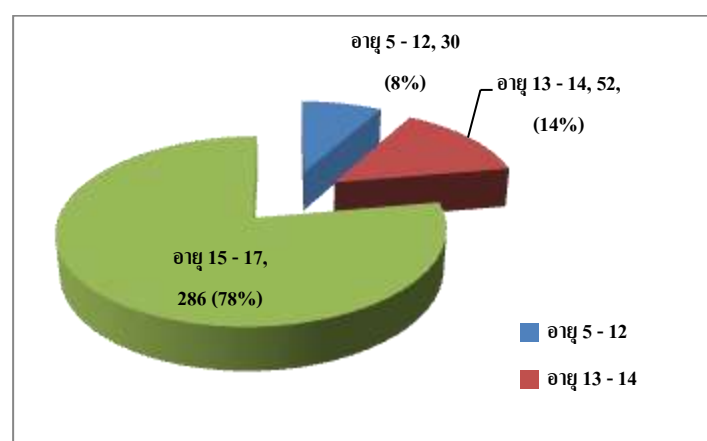
พ ร ะ ร าช บั ญ ญั ตี กุ้ ม ค ร อ ง แ ร ง ง า น แ ล ะ ก ฎ ก ร ะ ท ร ว ง ได้กำหนดความหมายของงานอันตรายโดยดูจากหน้าที่การทำงานรวมถึงสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงหรือความเป็น

ไปได้ที่จะก่อให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายต่อทั้งทางร่างกายและจิตใจของพนักงาน และกำหนดให้ต้องมีอายุขั้นต่ำ 18 ปีที่จะสามารถทำงานอันตรายได้

จากการสำรวจ นักวิจัยพิจารณา 3 เงื่อนไขหลักในการกำหนดว่ามีการใช้แรงงานเด็กหรือไม่ คือ (1) อายุ (2) ชั่วโมงการทำงานและ (3) สภาพการทำงานและงานที่เป็นอันตราย เช่น อุปกรณ์ป้องกัน การบาดเจ็บ และการยกของที่มีน้ำหนักมาก เหตุการณ์ที่พบมากที่สุดจากสภาพการทำงานที่มีผลไม่ดีต่อสุขภาพ คือ การทำงานที่เกี่ยวข้องกับไฟ ความร้อนหรือ แสงแดดจ้า สถานที่ทำงานที่มีกลิ่นเหม็น ชื้นและสกปรก ทำงานมากกว่าวันละแปดชั่วโมง ที่ทำงานเต็มไปด้วยฝุ่น เครื่องมือเครื่องจักรที่เป็นอันตราย สภาพแวดล้อมที่ร้อนเกินไปหรือเย็นเกินไปและการทำงานระหว่าง 22:00-06:00 นาฬิกา

จากการใช้มาตรฐานระหว่างประเทศในการเก็บข้อมูลเชิงสถิติขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ในอุตสาหกรรมทั้งหมด การศึกษาพบว่ามีเด็กอายุระหว่าง 5 – 17 ปี จำนวนหนึ่งทำงานอยู่ในสภาพงานอันตราย การวิจัยภายในกรอบของระบบบัญชีประชาชาติ (System of National Accounts: SNA) พบว่า เด็ก 386 คนทำงานอันตราย (คิดเป็นร้อยละ 36 ของเด็กทำงานทั้งหมดที่มีอายุระหว่าง 5-17 ปี) ในกลุ่มเด็กจำนวนนี้มีเด็กจำนวน 286 คน มีอายุระหว่าง 15 – 17 ปี (ร้อยละ 78) 52 คน มีอายุระหว่าง 13 – 14 (ร้อยละ 14) และ 30 คน มีอายุระหว่าง 5 – 12 ปี (ร้อยละ 8) ในขณะเดียวกัน ภายนอกกรอบ SNA มีเด็กที่ทำงานอันตรายโดยไม่มีรายรับภายใต้กิจการของครอบครัว มีร้อยละ 29 จากจำนวนเด็กที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจทั้งหมด และในจำนวนนี้ ร้อยละ 23.05 เป็นเด็กอายุ 5 – 12 ปี ร้อยละ 24.75 อายุ 12 – 14 ปี และ ร้อยละ 52.2 อายุ 15 – 17 ปี

รูปภาพที่ 5 จำนวนเด็กทำงานในงานประเภทอันตราย จำแนกตามกลุ่มอายุ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบที่สำคัญ

- ความชุกของแรงงานเด็กที่สำรวจในพื้นที่เป้าหมาย ช่วงอายุ 5 – 17 ปี มีร้อยละ 9.9 ของเด็กที่สำรวจทั้งหมด 8,327 คน โดยจังหวัดที่มีแรงงานเด็กสูงที่สุดคือจังหวัดสมุทรสาคร คือ ร้อยละ 12.7 ทั้งนี้เพราะเป็นจังหวัดที่มีอุตสาหกรรมอาหารทะเลขนาดใหญ่ตั้งอยู่หลายแห่ง
- มากกว่าครึ่งของเด็กที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจเล็กน้อย เป็นเด็กในช่วงอายุ 15 – 17 ปี ณ วันที่ทำการสำรวจ
- จากจำนวนเด็กที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจในช่วงอายุ 5 – 17 ปี ในแบบสำรวจทั้งหมด 1,016 คนนั้น พบว่าแรงงานเด็กที่ทำงานอันตราย (ภายใต้กรอบของระบบบัญชีประชาชาติ SNA boundary) มีร้อยละ 36.2 ของเด็กทั้งหมด และในจำนวนแรงงานเด็กที่ทำงานอันตรายนี้ ร้อยละ 78 อยู่ในช่วงอายุ 15 – 17 ปี ร้อยละ 14 อายุ 13 – 14 ปี และ ร้อยละ 8 อายุ 5 – 12 ปี ตัวเลขเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่จะต้องมีการปรับปรุงการคุ้มครองแรงงานเด็กต่อไป
- ภายนอกกรอบของระบบบัญชีประชาชาติ (non-SNA boundary) เด็กที่ทำงานอันตรายโดยไม่มีรายรับภายใต้กิจการของครอบครัว มีจำนวนร้อยละ 29 ของเด็กทั้งหมดที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ช่วงอายุ 5 – 17 ปี (1,016 คน) โดยในจำนวนนี้ ร้อยละ 23.05 เป็นเด็กอายุ 5 – 12 ปี ร้อยละ 24.75 อายุ 12 -14 ปี และ ร้อยละ 52.2 อายุ 15 – 17 ปี
- เกือบครึ่งของเด็กที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจจำนวน 1,007 คน เป็นเด็กที่ทำงานในครอบครัวโดยไม่มีรายได้ (495 คน) และในจำนวนเดียวกันนี้ เด็กที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจอีก 495 คนจัดเป็นแรงงานที่มีค่าจ้างหรือเป็นพนักงานอยู่ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ
- ในจำนวนเด็กที่พบในการสำรวจนี้มีทั้งเด็กไทย เด็กต่างชาติ เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง โดยร้อยละ 48 ของเด็กที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจเป็นเด็กผู้ชาย และ ร้อยละ 52 เป็นเด็กผู้หญิง
- อายุเฉลี่ยของเด็กผู้หญิงที่ทำงานคือ 14 ปี และเด็กผู้ชาย 10 ปี
- ร้อยละ 85.9 ของเด็กจำนวน 8,327 คนใน 4 พื้นที่สำรวจ เรียนหนังสือเพียงอย่างเดียวโดยไม่ทำงาน ในขณะที่ ร้อยละ 8.1 เรียนไปด้วยทำงานไปด้วย ร้อยละ 4.1 ทำงานเพียงอย่างเดียว และ ร้อยละ 1.9 ทั้งไม่ได้เรียนและไม่ได้ทำงาน
- ใน จังหวัด สมุทรสาคร ซึ่งมีการสำรวจครัวเรือนชาวต่างชาติด้วยนั้น พบว่าชาวต่างชาติที่ถูกสำรวจส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า และเป็นกลุ่มชนเผ่ามอญ
- เด็กไทยที่ถูกค้นพบว่าเป็นเด็กที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจในทั้ง 4 จังหวัดที่ทำการสำรวจมีทั้งสิ้น 879 คน ในจำนวนนี้ เด็กที่นับว่าเป็น แรงงานเด็ก มีจำนวน 695 คน ส่วนเด็กต่างชาติที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจในจังหวัดสมุทรสาครมีทั้งสิ้น 137 คน ในจำนวนนี้นับว่าเป็นแรงงานเด็ก 127 คนหรือร้อยละ 92.7
- ในจำนวนเด็กที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจทั้งหมดนั้น พบว่าเด็กร้อยละ 46 ทำงานในธุรกิจที่เกี่ยวกับอาหารทะเล ในขณะที่เด็กจำนวนร้อยละ 54 ทำงานในภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น ภาคการเกษตร (ยาง, สวนเพาะปลูก, ฟาร์มต่าง ๆ) ภาคบริการ และงานในธุรกิจครอบครัวหรือโรงงานขนาดเล็ก

- ในพื้นที่ภาคใต้ (จ. นครศรีธรรมราช และ จ. สงขลา) มีการรายงานจำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ของเด็กจำนวน 457 คน โดยระบุว่ามียุติกรจำนวน 84 คน หรือร้อยละ 18 ทำงานมากกว่าจำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ ที่กฎหมายกำหนด (48 ชั่วโมง)
- ในพื้นที่ภาคใต้ (จ. นครศรีธรรมราชและ จ. สงขลา) กว่าครึ่งของเด็กที่ทำงานมีรายได้ต่อเดือน 3,500 บาทหรือน้อยกว่า โดยรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของเด็ก (ในช่วงเวลาที่ทำกรสำรวจ) คือ 3,632 บาท
- ในจังหวัดสมุทรสาคร รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของเด็กทำงาน คือ 4,223 บาท

ข้อเสนอแนะ

การขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็กในงานอันตรายยังคงเป็นปัญหาที่ท้าทายสำหรับประเทศไทย การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการใช้แรงงานเด็กโดยเฉพาะในงานอันตรายในอุตสาหกรรมกึ่งและอาหารทะเล รวมไปถึงภาคเกษตรกรรม จัดว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหานี้

จากจำนวนตัวเลขที่สูงของเด็กที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจอย่างไม่เป็นทางการ เช่น งานในธุรกิจครอบครัว ที่จัดอยู่ในประเภทงานอันตรายนั้น ความพยายามที่จะลดจำนวนตัวเลขนี้เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อ 1) ก่อให้เกิดความตระหนักถึงผลกระทบของการใช้แรงงานเด็ก 2) การสนับสนุนให้เด็กเข้าถึงระบบการศึกษา และ 3) การเข้ามามีบทบาทของสมาชิกในชุมชนในการจัดการปัญหาแรงงานเด็ก

จำนวนตัวเลขที่สูงของเด็กที่ทำงานในงานอันตรายนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการคุ้มครองแรงงานเยาวชนที่กฎหมายอนุญาตให้ทำงานได้ (เด็กอายุ 15 – 17 ปี) โดยทั้งนี้ การพัฒนายุทธศาสตร์ถือว่าเป็นหนทางที่สำคัญสำหรับภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ รวมถึงพนักงาน ลูกจ้าง และสมาชิกในชุมชนที่สามารถร่วมเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหานี้

จากจำนวนตัวเลขที่สูงของเด็กต่างชาติที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ การสนับสนุนให้มีมาตรการหรือยุทธศาสตร์เพื่อป้องกันและขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็กต่างชาตินั้นถือเป็นสิ่งสำคัญ ที่ จ ะ ตี อ ง ก ำ นี ก ถึ ง น อ ก จ ำ ก นี้ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์แรงงานเด็กต่างชาติในประเทศไทยถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมอีกด้วย ดังนั้นการเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับงานสำหรับเด็กและการจัดทำข้อมูลเชิงสถิติของแรงงานเด็กในประเทศไทย จ ำ เ ป้ น ที่ จ ะ ตี อ ง มี ก ำ ร พ ั ท น ำ อ ย ่ ำ ง ต ่อ เ นื อ ง เพราะถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างนโยบายเพื่อป้องกันและขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็กต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

กระทรวงแรงงานสหรัฐอเมริกาได้ให้เงินสนับสนุนสำหรับแนวปฏิบัติเล่มนี้ นั้นไม่ได้สะท้อนถึงมุมมอง
หรือนโยบายของกระทรวงแรงงาน สหรัฐอเมริกา หรือชื่อทางการค้า ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์
หรือองค์กรที่ได้รับรองจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา

กระทรวงแรงงานสหรัฐอเมริกาได้ให้เงินสนับสนุนสำหรับแนวปฏิบัติเล่มนี้
นั้นไม่ได้สะท้อนถึงมุมมอง หรือนโยบายของกระทรวงแรงงาน สหรัฐอเมริกา หรือชื่อทางการค้า

ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์หรือ องค์กรที่ ได้รับรองจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา